

1984**ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI¹⁾**

z dnia 17 listopada 2003 r.

w sprawie szczegółowych wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących wytwarzania środków żywienia zwierząt

Na podstawie art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o środkach żywienia zwierząt (Dz. U. Nr 123, poz. 1350 oraz z 2003 r. Nr 122, poz. 1144) zarządza się, co następuje:

---

¹⁾ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi kieruje działem administracji rządowej — rolnictwo, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 marca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz. U. Nr 32, poz. 305).

§ 1. Rozporządzenie określa szczegółowe wymagania techniczne i organizacyjne przy wytwarzaniu:

1) dodatków paszowych z grup:

- a) antybiotyków,
- b) kokcydiostatyków i innych produktów leczniczych,
- c) stymulatorów wzrostu,

- d) witamin i innych chemicznie zdefiniowanych substancji o podobnym działaniu,
  - e) pierwiastków śladowych,
  - f) karotenoidów i ksantofili,
  - g) enzymów,
  - h) mikroorganizmów,
  - i) przeciwutleniaczy, dla których jest określona maksymalna zawartość w mieszankach paszowych pełnoporcjowych;
- 2) dodatków paszowych innych niż określone w pkt 1, dla których została ustalona ich maksymalna zawartość w mieszankach paszowych pełnoporcjowych;
- 3) materiałów paszowych:
- a) białka uzyskiwanego z mikroorganizmów należących do grupy bakterii, drożdży, glonów i grzybów, z wyjątkiem drożdży hodowanych na substancjach pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego,
  - b) produktów ubocznych uzyskiwanych w procesie wytwarzania aminokwasów w drodze fermentacji,
  - c) aminokwasów i ich soli,
  - d) hydroksyanalogów aminokwasów;
- 4) premiksów zawierających dodatki paszowe, o których mowa w pkt 1;
- 5) mieszanek paszowych zawierających premiksy, o których mowa w pkt 4.

§ 2. 1. Do zakładu wytwarzającego środki żywienia zwierząt doprowadza się wodę, w ilości wystarczającej do celów produkcyjnych, a urządzenia, w których jest używana woda, łączy się z instalacją kanalizacyjną.

2. Pomieszczenia produkcyjne zakładów wytwarzających środki żywienia zwierząt wyposaża się w systemy wentylacji awaryjnej i ciągłej.

§ 3. Wytwarzanie środków żywienia zwierząt przeznaczonych do żywienia zwierząt przeżuujących odbywa się:

- 1) w miejscach, w których nie używa się materiałów paszowych pochodzenia zwierzęcego, z wyjątkiem materiałów paszowych pochodzenia zwierzęcego określonych w przepisach odrębnych;
- 2) wyłącznie w wydzielonych do tego celu liniach technologicznych składających się z:
  - a) kosza przyjęciowego,
  - b) dróg transportu wewnętrznego,
  - c) systemu dozowania, mieszania, śrutowania, granulowania, pakowania, magazynowania i wysyłki.

§ 4. 1. Budynki i pomieszczenia produkcyjne zakładu wytwarzającego środki żywienia zwierząt projektuje się i wykonuje, a urządzenia instaluje i konserwuje w sposób:

- 1) zapewniający możliwość wykonywania różnych czynności technologicznych, prowadzonych w tych samych lub w przyległych budynkach i pomieszczeniach;
- 2) uniemożliwiający przedostawanie się do nich zwierząt.

2. Wytwarzanie środków żywienia zwierząt, o których mowa w § 1, oprócz wymagań określonych w ust. 1, powinno odbywać się w pomieszczeniach produkcyjnych, których wielkość pozwala na rozmieszczenie urządzeń, dodatków paszowych, premiksów i materiałów paszowych w sposób:

- 1) ograniczający możliwość pomylenia lub pomieszania środków żywienia zwierząt;
- 2) zapobiegający zanieczyszczeniu środków żywienia zwierząt innymi substancjami;
- 3) zmniejszający możliwość błędów w procesie technologicznym lub przy wykonywaniu kontroli jakości.

§ 5. 1. Pomieszczenia, w których są wytwarzane środki żywienia zwierząt, oraz urządzenia i sprzęt używane przy ich wytwarzaniu utrzymuje się w stanie technicznym wykluczającym zanieczyszczenie wytwarzanych środków.

2. Pomieszczenia zakładów wytwarzających środki żywienia zwierząt powinny być wyposażone w sposób:

- 1) zapewniający zabezpieczenie środków żywienia zwierząt przed zanieczyszczeniami oraz uszkodzeniami mechanicznymi, a także przed mikroorganizmami i szkodnikami;
- 2) uniemożliwiający wzajemne skażenie środków żywienia zwierząt.

§ 6. Urządzenia stosowane w poszczególnych etapach procesu produkcyjnego dostosowuje się do rodzaju wytwarzanych środków żywienia zwierząt.

§ 7. 1. W zakładzie wytwarzającym środki żywienia zwierząt, o których mowa w § 1 pkt 4 i 5, stosuje się urządzenia, których:

- 1) rozmiary i dokładność pracy są dostosowane do rodzaju środka żywienia zwierząt;
- 2) konstrukcja i instalacja zapewnia właściwą eksploatację, łatwość kontroli oraz czyszczenia.

2. Dokładność dozowania środka żywienia zwierząt dostosowuje się do procentowego udziału dodatku paszowego w premiksie lub premiksu w mieszance paszowej, lub materiału paszowego w mieszance paszowej, przy czym dokładność dozowania jest tym większa, im niższy jest poziom danego składnika.

§ 8. 1. Przy wytwarzaniu premiksów, o których mowa w § 1 pkt 4, lub mieszanek paszowych pełnoporcjowych, lub mieszanek paszowych uzupełniających z zastosowaniem dodatków paszowych albo premiksu o zawartości mniejszej niż 0,2 % stosuje się:

1) wagi, które powinny:

- a) posiadać aktualne świadectwa legalizacji,
- b) charakteryzować się nośnością dostosowaną do wielkości naważek, dla których są przeznaczone,
- c) posiadać taką dokładność ważenia, aby błąd ważenia był nie większy niż 0,1 % założonej wielkości naważki;

2) urządzenie mieszające przeznaczone do końcowego wymieszania wytwarzanego środka żywienia zwierząt, które powinno:

- a) być sprawne technicznie,
- b) posiadać konstrukcję umożliwiającą jego całkowite opróżnienie,
- c) być szczelnie zamykane,
- d) charakteryzować się dokładnością mieszania nie mniejszą niż 1:100 000, oznaczającą możliwość równomiernego rozmieszczenia składnika o masie 1 g w 100 kg wytwarzanego środka żywienia zwierząt;

3) urządzenia wchodzące w skład linii technologicznej, przeznaczone do separacji przedmiotów obcych, w tym:

- a) sita o wielkości oczek dostosowanej do wymaganej średnicy cząstek środka żywienia zwierząt,
- b) elektromagnesy przeznaczone do wychwytywania ferromagnetycznych ciał obcych, bez możliwości wychwytywania ferromagnetycznych składników użytecznych.

2. Przy wytwarzaniu mieszanek paszowych pełnoporcjowych i mieszanek paszowych uzupełniających, z zastosowaniem dodatków paszowych albo premiksów o zawartości większej niż 0,2 %, urządzenie mieszające przeznaczone do końcowego wymieszania wytwarzanego środka żywienia zwierząt powinno charakteryzować się dokładnością mieszania nie mniejszą niż 1:10 000, oznaczającą możliwość równomiernego rozmieszczenia składnika o masie 1 g w 10 kg wytwarzanej mieszanki paszowej; przepisy ust. 1 pkt 1 i 2 lit. a—c oraz pkt 3 stosuje się odpowiednio.

§ 9. 1. Siatki, filtry, sita, elektromagnesy oraz magnesy, zainstalowane w urządzeniach stosowanych w poszczególnych etapach procesu produkcyjnego środków żywienia zwierząt, codziennie kontroluje się i czyści.

2. Szczelność zaworów oraz siłę elektromagnesów i magnesów płaskich kontroluje się nie rzadziej niż raz w miesiącu.

§ 10. W zakładzie wytwarzającym środki żywienia zwierząt wydziela się strefy odbioru dodatków paszowych, premiksów, materiałów paszowych i produktów gotowych.

§ 11. W pomieszczeniach zakładów wytwarzających środki żywienia zwierząt, w zależności od rodzaju wytwarzanych środków, instaluje się:

- 1) urządzenia przeznaczone do załadunku i wyładunku;
- 2) urządzenia do dozowania, śrutowania, mieszania, granulacji, chłodzenia, kondycjonowania, suszenia, nawilżania i odpylania;
- 3) zbiorniki do przechowywania środków żywienia zwierząt o konstrukcji umożliwiającej ich czyszczenie, dezynfekcję i dezynsekcję;
- 4) urządzenia do ważenia o zakresie i dokładności ważenia dostosowanej do wielkości naważek, dla których są przeznaczone.

§ 12. 1. Odbiór dodatków paszowych, premiksów i materiałów paszowych odbywa się w pomieszczeniach przystosowanych do tego celu, wyposażonych w urządzenia do ważenia i czyszczące.

2. Wyładunek poszczególnych środków żywienia zwierząt odbywa się w sposób uniemożliwiający ich zanieczyszczenie.

3. Opakowane środki żywienia zwierząt nie mogą stykać się z posadzkami lub ścianami.

§ 13. Poszczególne rodzaje środków żywienia zwierząt przechowuje się w wentylowanych pomieszczeniach lub zbiornikach, w których jest kontrolowany poziom wilgotności, przy zachowaniu warunków przechowywania dostosowanych do danego środka.

§ 14. 1. Środki żywienia zwierząt przechowuje się w pomieszczeniach magazynowych, w warunkach zapewniających zachowanie ich jakości oraz w sposób zabezpieczający przed:

- 1) zakażeniem drobnoustrojami, grzybami i skutkami ich oddziaływania;
- 2) przedostawaniem się do nich zwierząt;
- 3) wilgocią i innymi czynnikami, które mogą pozbawić je wartości albo wytworzyć produkty szkodliwe dla zdrowia zwierząt i ludzi oraz środowiska.

2. Pomieszczenia magazynowe zakładów wytwarzających środki żywienia dostosowuje się do wielkości i asortymentu wytwarzanych środków żywienia, a ich otoczenie utrzymuje się w czystości.

3. Pomieszczenia, o których mowa w ust. 2, wyposaża się w:

- 1) urządzenia wentylacyjne;
- 2) przyrządy do pomiaru temperatury;
- 3) legalizowane wagi.

4. Pomieszczenia magazynowe zabezpiecza się przed dostępem osób nieupoważnionych.

5. Środki żywienia zwierząt przechowuje się w sposób:

- 1) umożliwiający ich łatwą identyfikację;
- 2) zapewniający bezpieczny do nich dostęp.

§ 15. Załadunek i przewóz wytworzonych środków żywienia zwierząt odbywa się w sposób gwarantujący:

- 1) ich identyfikację;
- 2) identyfikację odbiorcy środka żywienia zwierząt;
- 3) zabezpieczenie przed zanieczyszczeniem substancjami i ciałami obcymi oraz uszkodzeniem mechanicznym;
- 4) zabezpieczenie przed działaniem wysokiej i niskiej temperatury, światła i wilgotności oraz innych czynników atmosferycznych.

§ 16. 1. Przedsiębiorca prowadzący działalność w zakresie wytwarzania środków żywienia zwierząt, zwany dalej „przedsiębiorcą”, opracowuje na piśmie schemat działania zapewniający prawidłowy przebieg pracy urządzeń stosowanych w procesach technologicznych.

2. Schemat działania, o którym mowa w ust.1, obejmuje:

- 1) rejestrowanie wskazań pracy urządzeń używanych do wytwarzania środków żywienia zwierząt za pomocą przyrządów wzorcowych oraz sprawdzanie tych przyrządów;
- 2) czyszczenie urządzeń i sprzętu, a jeżeli to niezbędne — sterylizowanie, a także utrzymywanie ich w stanie określonym w instrukcji o użytkowaniu i obsłudze, w celu uniknięcia zanieczyszczenia resztkami materiałów i produktów z poprzednich operacji, jeżeli jest to wskazane ze względów technologicznych;
- 3) wzorcowanie i sprawdzanie przyrządów pomiarowych służących do odważania i odmierzania za pomocą zatwierdzonych metod i z zastosowaniem określonych wzorców miar.

§ 17. Przedsiębiorca prowadzi dokumentację:

- 1) potwierdzającą wykonanie czyszczenia urządzeń i instalacji oraz napraw i prac konserwacyjnych;
- 2) zawierającą wyniki wzorcowania i sprawdzania urządzeń produkcyjnych oraz przyrządów pomiarowych.

§ 18. 1. Przedsiębiorca przechowuje dokumentację dotyczącą stosowanych dodatków paszowych, premiksów i materiałów paszowych.

2. Dokumentacja, o której mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) nazwę dodatku paszowego, premiksu lub materiału paszowego;
- 2) oznaczenie dostawcy;
- 3) datę dostawy;
- 4) datę badania wraz z jego numerem;
- 5) dane dotyczące zastosowania dodatku paszowego lub premiksu, lub materiału paszowego w procesie produkcyjnym.

3. Przedsiębiorca opracowuje na piśmie schemat postępowania z dodatkami paszowymi, premiksami lub materiałami paszowymi zapewniający ich:

- 1) identyfikację;
- 2) zgodność z wymaganiami jakościowymi przed rozpoczęciem procesu produkcji;
- 3) przechowywanie w widocznie oznakowanych miejscach;
- 4) widoczne oznakowanie i bezzwłoczne zniszczenie lub zwrócenie dostawcy.

§ 19. 1. Przedsiębiorca opracowuje na piśmie schemat postępowania regulujący przebieg procesu technologicznego oraz przechowuje dokumentację w tym zakresie.

2. Schemat postępowania, o którym mowa w ust. 1, reguluje przebieg procesu technologicznego w sposób zapewniający:

- 1) oczyszczanie i sprawdzanie urządzeń przed ich użyciem;
- 2) oznakowanie, za pomocą umieszczonych w widocznym miejscu czytelnych napisów z nazwą lub kodem identyfikacyjnym serii środka żywienia zwierząt, urządzeń, zbiorników i pojemników stosowanych do ich wytwarzania i międzyoperacyjnego magazynowania;
- 3) prowadzenie tego procesu technologicznego:
  - a) w zamkniętych pomieszczeniach, wyposażonych w system wentylacyjny, w którym jest utrzymywane odpowiednie ciśnienie,
  - b) w sposób zapobiegający zanieczyszczeniom krzyżowym.

3. Dokumentacja, o której mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) opis metod postępowania oraz poszczególnych etapów procesu produkcyjnego;
- 2) wskazanie środków zapobiegających zanieczyszczeniu środków żywienia zwierząt w procesie wytwarzania i przechowywania wyrobów gotowych i półproduktów;
- 3) opis wykonywanych działań dotyczących bezpośrednio lub pośrednio każdego środka żywienia zwierząt w procesie jego wytwarzania;

- 4) nazwę i postać środka żywienia zwierząt;
- 5) wskazanie tożsamości, ilości i jakości wszystkich używanych środków żywienia zwierząt;
- 6) teoretyczne wydajności w różnych etapach wytwarzania i dopuszczalne odchylenia wydajności praktycznych;
- 7) opis badań kontrolnych oraz częstotliwość ich wykonywania, na wszystkich etapach wytwarzania środka żywienia zwierząt, wraz z podaniem jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za wykonanie takich badań.

§ 20. Dla każdej wytworzonej serii środka żywienia zwierząt, poza spisem wytworzonych środków żywienia zwierząt, o którym mowa w art. 6 ust. 2 pkt 7 ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o środkach żywienia zwierząt, zwanej dalej „ustawą”, sporządza się raport z wytworzonej serii, zawierający:

- 1) datę rozpoczęcia i zakończenia procesu wytwarzania serii;
- 2) pełny opis wytwarzania środka żywienia zwierząt;
- 3) świadectwo jakości dla każdego środka żywienia zwierząt użytego do produkcji;
- 4) opis, wydajności praktyczne i teoretyczne poszczególnych etapów wytwarzania;
- 5) informacje o wszystkich wykonanych pomiarach i analizach w zakresie kontroli procesu technologicznego oraz uzyskanych wynikach;
- 6) świadectwo badań potwierdzające, że seria jest zgodna z obowiązującymi wymaganiami jakościowymi;
- 7) numer próbki archiwalnej pobranej z serii wytworzonego środka żywienia zwierząt.

§ 21. 1. Kontrolę jakości wytwarzanych środków żywienia zwierząt prowadzi komórka kontroli jakości.

2. Osoba odpowiedzialna za kontrolę jakości opracowuje plan działania zapewniający kontrolę wytworzonych środków żywienia zwierząt.

§ 22. 1. Działalność komórki kontroli jakości obejmuje:

- 1) opracowywanie szczegółowych metod postępowania w zakresie przeprowadzania badań i analiz;
- 2) dopuszczanie do stosowania każdej partii dodatku paszowego, premiksu lub materiału paszowego, jeżeli jest to niezbędne;
- 3) ocenę prawidłowości warunków wytwarzania;
- 4) ocenę jakości wytworzonych środków żywienia zwierząt i, jeżeli to niezbędne, materiałów paszowych i półproduktów;
- 5) ustalanie, na podstawie badań stabilności, czasu trwałości środków żywienia zwierząt, przy uwzględnieniu warunków ich przechowywania;

- 6) ustalanie i aktualizowanie wymagań jakościowych i metod kontrolnych;
- 7) przeprowadzanie badań zareklamowanych środków żywienia zwierząt, z wyjątkiem mieszanek paszowych nieprzeznaczonych do obrotu.

2. W przypadku dodatków paszowych określonych w § 1 pkt 1 lub mieszanek paszowych zawierających dodatki paszowe wymienione w § 1 pkt 1 lit. a—c lub premiksów, działalność komórki kontroli jakości obejmuje również:

- 1) pobieranie próbek archiwalnych;
- 2) sporządzanie i przechowywanie protokołów badań pobranych próbek, zawierających:
  - a) wyniki przeprowadzonych badań wraz z obliczeniami i obserwacjami, dotyczącymi zgodności z obowiązującymi wymaganiami jakościowymi,
  - b) podpisy osób, które przeprowadzały kontrolę jakości,
  - c) wyniki kontroli dokumentów, podjęte rozstrzygnięcie, datę i podpis osoby odpowiedzialnej za proces produkcji.

§ 23. Komórka kontroli jakości przeprowadza badania kontrolne środków żywienia zwierząt we własnym laboratorium lub korzysta z usług laboratorium zewnętrznego.

§ 24. System wewnętrznej kontroli jakości wytwarzanych środków żywienia zwierząt opracowuje, wdraża się i realizuje z uwzględnieniem opracowanego w formie pisemnej schematu działania w zakresie:

- 1) działalności dystrybucyjnej, mającej wpływ na jakość środków żywienia zwierząt;
- 2) postępowania:
  - a) pracownika przyjmującego i wydającego środki żywienia zwierząt,
  - b) dotyczącego środków żywienia zwierząt nieodpowiadających wymaganiom jakościowym, w tym zwróconych lub wycofanych z obrotu,
  - c) ze środkami żywienia zwierząt będącymi przedmiotem reklamacji.

§ 25. 1. Schemat działania, o którym mowa w § 24 pkt 1, obejmuje:

- 1) odbiór i sprawdzenie dostaw;
- 2) przechowywanie środków żywienia zwierząt;
- 3) nadzór nad czystością i konserwacją pomieszczeń produkcyjnych;
- 4) rejestrowanie warunków przechowywania;
- 5) zabezpieczenie środków żywienia zwierząt, w sposób uniemożliwiający dostęp do nich osobom nieupoważnionym;

6) wstrzymywanie obrotu, wycofywanie z obrotu oraz sposób postępowania z tymi środkami żywienia zwierząt;

7) rejestrowanie reklamacji oraz środków żywienia zwierząt będących przedmiotem tych reklamacji.

2. Schemat działania, o którym mowa w § 24 pkt 2 lit. a, obejmuje sprawdzenie, czy:

1) środek żywienia zwierząt jest opakowany zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach o środkach żywienia zwierząt;

2) informacje zamieszczone na opakowaniu środka żywienia zwierząt lub w dokumencie przewożym są zgodne z przepisami dotyczącymi oznakowania środków żywienia zwierząt, wydanymi na podstawie art. 38 ust. 5 ustawy.

3. Schemat działania, o którym mowa w § 24 pkt 2 lit. b, obejmuje:

1) składowanie w wydzielonych miejscach środków żywienia zwierząt, które zostały zwrócone przez odbiorcę;

2) określenie warunków, które powinny spełniać środki żywienia zwierząt wymienione w pkt 1, aby mogły być ponownie przedmiotem sprzedaży, w tym zapewnienie:

a) opakowania oryginalnego i nienaruszonego,

b) magazynowania we właściwych warunkach,

c) terminu trwałości wystarczającego dla redystrybucji,

d) ponownego sprawdzenia środków żywienia zwierząt przez osobę do tego upoważnioną, z uwzględnieniem rodzaju środka żywienia zwierząt, specjalnych warunków magazynowania i czasu, jaki upłynął od wydania środka żywienia zwierząt.

4. Schemat działania, o którym mowa w § 24 pkt 2 lit. c, obejmuje:

1) system rejestracji dostaw;

2) rejestrację zwrotu, nieprzyjęcia zwrotu lub reklamacji środków żywienia zwierząt sfalszowanych oraz potwierdzenie przyjęcia tych środków.

§ 26. Przedsiębiorca przechowuje raport, o którym mowa w § 20, oraz rejestry, o których mowa w § 25 ust. 1 pkt 4 i 7, przez rok od upływu terminu ważności środka żywienia zwierząt, nie krócej jednak niż przez 3 lata.

§ 27. Przepisy rozporządzenia stosuje się do podmiotów wytwarzających mieszanki paszowe nieprzeznaczone do obrotu od dnia 1 maja 2004 r.

§ 28. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi: *W. Olejniczak*